

Laidiens: 28.12.2010., Nr. 204

Ministru kabineta noteikumi Nr.1130

Rīgā 2010.gada 21.decembrī (prot. Nr.74 41.§)

Noteikumi par dabīgā minerālūdens un avota ūdens obligātajām nekaitīguma un marķējuma prasībām un kārtību, kādā izsniedz atļaujas dabīgā minerālūdens izplatīšanai un sedz izsniegšanas izmaksas

*Izdoti saskaņā ar Pārtikas aprites uzraudzības likuma
4.panta otro un 10.¹ daļu, 20.panta otro daļu un
Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 21.panta pirmo daļu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

1.1. obligātās nekaitīguma prasības dabīgajam minerālūdenim un avota ūdenim;

1.2. kārtību, kādā izsniedz atļaujas dabīgā minerālūdens izplatīšanai;

1.3. prasības dabīgā minerālūdens un avota ūdens marķējumam;

1.4. valsts nodevas apmēru par atļaujas izsniegšanu dabīgā minerālūdens izplatīšanai tirgū un valsts nodevas samaksas kārtību.

2. Noteikumi neattiecas uz minerālūdeni, kurš atzīts par zālēm vai kuru izmanto ārstniecībā termālajās vai ūdensdziedniecības iestādēs, kas atrodas ūdens ieguves teritorijās.

3. Šajos noteikumos paredzētajā kārtībā:

3.1. par dabīgo minerālūdeni var atzīt mikrobioloģiski nekaitīgu ūdeni, kas iegūts no pazemes ūdeņu atradnes pa vienu vai vairākām dabiskām vai urbtām izejām. Dabīgo minerālūdeni var skaidri atšķirt no dzeramā ūdens:

3.1.1. pēc tam raksturīgām īpašībām, ko nosaka minerālsāļu saturs, mikroelementu vai citu sastāvdaļu klātbūtne ūdenī;

3.1.2. pēc dabīgā minerālūdens dabiskās tīrības;

3.1.3. pēc sastāva, temperatūras un minerālūdens būtiskajām sastāvdaļām, kas nosaka tā īpašības un ir minētas šo noteikumu 1.pielikumā (turpmāk – būtiskās sastāvdaļas). Dabīgā minerālūdens sastāvs, temperatūra un būtiskās sastāvdaļas ieguves vietā ir nemainīgas dabisko svārstību robežās. Iespējamās svārstības ūdens plūsmas ātrumā neietekmē dabīgā minerālūdens sastāvu, temperatūru un būtiskās sastāvdaļas;

3.1.4. ja šo noteikumu 3.1.1. un 3.1.2.apakšpunktā minētās raksturīgās īpašības ir saglabājušās nemainīgas, jo pazemes ūdeņu atradnē ūdens ir pasargāts no jebkura piesārņojuma;

3.2. par dabiski gāzētu dabīgo minerālūdeni var atzīt dabīgo minerālūdeni, kurā oglekļa dioksīda (ogļskābās gāzes) koncentrācija pēc nostādināšanas (dekantācijas), ja tā ir veikta, un pildīšanas tilpnē ir tāda pati kā minerālūdens atradnē. Ja nepieciešams, ūdenī no tās pašas atradnes ievada tādu daudzumu oglekļa dioksīda (ogļskābās gāzes), kāds zaudēts minētajos procesos;

3.3. par dabīgo minerālūdeni, kas bagātināts ar gāzi no pazemes ūdeņu atradnes, var atzīt dabīgo minerālūdeni, kurā oglekļa dioksīda (ogļskābās gāzes) koncentrācija pēc nostādināšanas (dekantācijas), ja tā ir veikta, un pildīšanas tilpnē ir lielāka nekā pazemes ūdeņu atradnē;

3.4. par gāzētu dabīgo minerālūdeni var atzīt dabīgo minerālūdeni, kurā papildus ievadīts pārtikā izmantojamais oglekļa dioksīds (ogļskābā gāze), kas nav iegūts minerālūdens atradnē;

3.5. apzīmējumu "avota ūdens" izmanto pazemes ūdeņiem (saldūdeņiem), kas paredzēti lietošanai uzturā dabīgā veidā, iepildīti galapatērētājiem paredzētā tilpnē ieguves vietā un:

3.5.1. atbilst šo noteikumu 7., 8., 9., 53. un 54.punktā minētajiem ieguves nosacījumiem;

3.5.2. atbilst šo noteikumu 17., 18., 19., 20. un 21.punktā noteiktajām mikrobioloģisko rādītāju normām;

3.5.3. atbilst šajos noteikumos noteiktajām marķēšanas prasībām;

3.5.4. nav apstrādāti citādi kā vien atbilstoši šo noteikumu 10., 12., 14., 15. un 16.punktā minētajiem nosacījumiem;

3.5.5. papildus šajos noteikumos minētajiem nosacījumiem atbilst normatīvajiem aktiem par dzeramā ūdens obligātajām nekaitīguma un kvalitātes prasībām;

3.5.6. uz tiem neattiecas šo noteikumu prasības par atzišanas nepieciešamību.

4. Pārtikas uzņēmums nodrošina dabīgā minerālūdens ģeoloģisko, hidroģeoloģisko, fizikālo, ķīmisko, fizikāli ķīmisko un mikrobioloģisko novērtējumu saskaņā ar šo noteikumu 1.pielikuma 1., 2. un 3.punktu.

5. Lai raksturotu dabīgā minerālūdens specifisko ietekmi uz cilvēka organisma funkcijām, pārtikas uzņēmums atbilstoši normatīvajiem aktiem par zāļu klīnisko izpēti nodrošina minerālūdens farmakoloģisko, fizioloģisko un klīnisko novērtējumu saskaņā ar šo noteikumu 1.pielikuma 4.punktu.

6. Šo noteikumu ievērošanas valsts uzraudzību un kontroli nodrošina Pārtikas un veterinārais dienests (turpmāk – dienests) un Valsts vides dienests saskaņā ar normatīvajiem aktiem par pārtikas aprites uzraudzību un zemes dziļu izmantošanu.

II. Dabīgā minerālūdens un avota ūdens obligātās nekaitīguma prasības

7. Dabīgā minerālūdens un avota ūdens ieguvī atļauts uzsākt atbilstoši normatīvajiem aktiem par zemes dziļu izmantošanu un aizsargjoslu noteikšanu, ja ir saņemtas atļaujas, kas noteiktas vides aizsardzības jomu reglamentējošajos normatīvajos aktos.

8. Dabīgā minerālūdens un avota ūdens ieguves un apstrādes iekārtas izveido tā, lai nepieļautu ūdens piesārņošanu un nodrošinātu tādu īpašību saglabāšanu, kas dabīgajam minerālūdenim un avota ūdenim piemīt ieguves vietā. Lai nodrošinātu minēto prasību izpildi:

8.1. dabīgā minerālūdens un avota ūdens ieguves vietu aizsargā no piesārņošanas draudiem, ievērojot normatīvajos aktos par aizsargjoslām noteiktās prasības;

8.2. dabīgā minerālūdens un avota ūdens ieguves un apstrādes aprīkojumu, caurules, rezervuārus un šo noteikumu
8.4.apakšpunktā minētās tilpnes izgatavo no ūdenim piemērotiem materiāliem, kas atbilst normatīvajiem aktiem par materiāliem, kas nonāk saskarē ar pārtiku, un izmanto tā, lai nepieļautu nekādas ķīmiskas, fizikāli ķīmiskas vai mikrobioloģiskas izmaiņas ūdenī. Dabīgā minerālūdens un avota ūdens ieguves sistēmas atbilst normatīvajos aktos par būvnormatīviem noteiktajām prasībām;

8.3. dabīgā minerālūdens un avota ūdens ieguves process (arī tilpnes mazgāšanas un ūdens fasēšanas iekārtas) atbilst higiēnas prasībām. Tilpnes izgatavo vai apstrādā tā, lai nepieļautu nelabvēlīgu ietekmi uz dabīgā minerālūdens un avota ūdens mikrobioloģiskajām un ķīmiskajām īpašībām;

8.4. dabīgo minerālūdeni un avota ūdeni transportē tilpnēs, kas paredzētas produkta piegādei galapatērētājam.

9. Ja dabīgā minerālūdens un avota ūdens ieguves vietā konstatē, ka ūdens ir piesārņots un vairs neatbilst šo noteikumu 17., 18., 19., 20. un 21.punktā minētajām mikrobioloģiskā piesārņojuma normām, pārtikas uzņēmums nekavējoties pārtrauc visas darbības, līdz ir likvidēti piesārņojuma cēloņi un ūdens atkal atbilst šo noteikumu 17., 18., 19., 20. un 21.punktā minētajām normām.

10. Dabīgo minerālūdeni un avota ūdeni ieguves vietā atļauts apstrādāt tikai šādi:

10.1. atdalīt nestabilus elementus, piemēram, dzelzs un sēra savienojumus, filtrējot vai nostādinot (dekantējot), vai vispirms bagātinot ar skābekli (oksigenējot), ja vien apstrāde nemaina minerālūdens būtiskās sastāvdaļas;

10.2. atdalīt dzelzs, mangāna, sēra un arsēna savienojumus, apstrādei izmantojot ar ozonu bagātinātu gaisu, ja vien apstrāde nemaina minerālūdens būtiskās sastāvdaļas;

10.3. atdalīt nevēlamos ķīmisko vielu savienojumus, kas nav minēti šo noteikumu 10.1. un 10.2.apakšpunktā, piemēram, fluorīdus, ja vien apstrāde nemaina minerālūdens būtiskās sastāvdaļas. Apstrādi veic saskaņā ar Komisijas 2010.gada 9.februāra Regulu (ES) Nr.115/2010, ar ko nosaka aktivēta alumīnija oksīda lietošanas noteikumus dabīgā minerālūdens un avota ūdens attīrīšanai no fluorīdiem (turpmāk – Komisijas regula Nr.115/2010);

10.4. atdalīt oglekļa dioksīdu (ogļskābo gāzi) vai samazināt tā saturu ar fizikālām metodēm.

11. Šo noteikumu 10.punktā minētās prasības neattiecas uz dabīgo minerālūdeni un avota ūdeni, ja tos izmanto par sastāvdaļām bezalkoholisko dzērienu un citu produktu ražošanā.

12. Šo noteikumu 10.punktā minētās apstrādes veicējs vismaz trīs mēnešuspirms dabīgā minerālūdens un avota ūdens apstrādes uzsākšanas iesniedz dienestā paziņojumu. Paziņojumā norāda:

12.1. dzelzs, mangāna, sēra un arsēna savienojumu saturu ūdenī un informāciju, kas apstiprina, ka tiks ievērotas šo noteikumu 14.punktā minētās prasības, ja apstrādi veiks ar ozona un gaisa maisījumu;

12.2. informāciju par apstrādi saskaņā ar Komisijas regulas Nr.115/2010 3.pantā minētajiem nosacījumiem, ja tiks atdalīti nevēlami ķīmisko vielu savienojumi, kas nav minēti šo noteikumu 10.1. un 10.2.apakšpunktā.

13. Dienests izskata šo noteikumu 12.punktā minēto paziņojumu, pieņem lēmumu par apstrādes atbilstību šo noteikumu prasībām un paziņo to pārtikas uzņēmumam Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Ja dienests pieņem lēmumu par apstrādes neatbilstību šo noteikumu prasībām, pārtikas uzņēmums novērš konstatētās neatbilstības un iesniedz dienestā jaunu paziņojumu par apstrādes uzsākšanu saskaņā ar šo noteikumu 12.punktu.

14. Dabīgā minerālūdens un avota ūdens apstrādei izmantot ar ozonu bagātinātu gaisu ir atļauts tikai tad, ja:

- 14.1. pēc apstrādes nemainās dabīgā minerālūdens fizikāli ķīmiskais sastāvs attiecībā uz būtiskajām sastāvdaļām;
- 14.2. pirms apstrādes ūdens atbilst šo noteikumu 17., 19., 20. un 21.punktā minētajām prasībām;
- 14.3. pēc apstrādes ūdenī radušās vielas nepārsniedz šo noteikumu 2.pielikumā norādīto maksimāli pieļaujamo koncentrāciju, kā arī nerodas citas vielas, kas var apdraudēt cilvēku veselību.
15. Dabīgajam minerālūdenim un avota ūdenim ieguves vietā nav atļauts pievienot nevienu citu vielu, izņemot oglekļa dioksīdu (ogļskābo gāzi), kā norādīts šo noteikumu 3.2., 3.3. un 3.4.apakšpunktā.
16. Dabīgajam minerālūdenim un avota ūdenim nav atļauta nekāda veida dezinficējoša apstrāde un bakteriostatisku piedevu pievienošana vai jebkura cita apstrāde, lai mainītu dzīvotspējīgo baktēriju koloniju skaitu.
17. Kopējais dzīvotspējīgo mikroorganismu koloniju skaits dabīgajā minerālūdenī un avota ūdenī ieguves vietā atbilst dzīvotspējīgo mikroorganismu koloniju normālam skaitam šajā ūdenī un sniedz pietiekamu pierādījumu par ieguves vietas aizsardzību pret jebkuru piesārņojumu. Mikroorganismu koloniju kopējo skaitu paredz saskaņā ar šo noteikumu 1.pielikuma 3.3.apakšpunktu.
18. Mazumtirdzniecībā vai vairumtirdzniecībā piedāvātajā dabīgajā minerālūdenī un avota ūdenī drīkst pieaugt vienīgi to baktēriju skaits, kuras ūdenī bija jau ieguves vietā. Dabīgajam minerālūdenim un avota ūdenim nedrīkst būt nekādu organoleptisku trūkumu.
19. Kopējais koloniju skaits fasētā dabīgā minerālūdenī un avota ūdenī nedrīkst pārsniegt 100 koloniju veidojošo vienību mililitrā ūdens (100 KVV/ml), audzējot 72 stundas 20–22 °C temperatūrā uz agara vai uz agara–želatīna maisījuma, un 20 koloniju veidojošo vienību mililitrā ūdens (20 KVV/ml), audzējot 24 stundas 37 °C temperatūrā uz agara. Paraugu analīzi sāk 12 stundu laikā pēc fasēšanas. Izmeklējamais paraugs uzglabā 4 ± 1 °C temperatūrā.
20. Kopējais dzīvotspējīgu mikroorganismu koloniju skaits dabīgajā minerālūdenī un avota ūdenī ieguves vietā nedrīkst pārsniegt 20 koloniju veidojošās vienības mililitrā ūdens (20 KVV/ml), audzējot 72 stundas 20–22 °C temperatūrā, un piecas koloniju veidojošās vienības mililitrā ūdens, audzējot 24 stundas 37 °C temperatūrā (1.pielikuma 3.3.apakšpunkts).
21. Dabīgajā minerālūdenī un avota ūdenī tā ieguves vietā, kā arī izplatot mazumtirdzniecībā vai vairumtirdzniecībā nav pieļaujami:
- 21.1. parazīti (tostarp patogēno viensūnu parazītu cistas un parazīttārpu vai helmintu olas) un patogēnie mikroorganismi;
- 21.2. *Escherichia coli* un citas koliformas, fekālie streptokoki 250 mililitros analizētā parauga;
- 21.3. sulfītreducējošie anaerobie (*Clostridia*) mikroorganismi un to sporas 50 mililitros analizētā parauga;
- 21.4. *Pseudomonas aeruginosa* 250 mililitros analizētā parauga.
22. Dabīgajā minerālūdenī dabiskas izcelsmes komponenti nedrīkst pārsniegt maksimāli pieļaujamo koncentrāciju (3.pielikums). Dabā nesastopamo vielu jeb antropogēnas izcelsmes piesārņojošo vielu (pesticīdu, ogļūdeņražu un gaistošo organisko vielu) koncentrācija dabīgajā minerālūdenī nedrīkst pārsniegt normatīvajos aktos par dzeramā ūdens obligātajām nekaitīguma un kvalitātes prasībām noteiktās maksimāli pieļaujamās normas.
23. Laboratorijas, nosakot šo noteikumu 22.punktā norādīto piesārņojumu, izmanto metodes, kas atbilst šo noteikumu 4.pielikumā minētajiem kritērijiem.

24. Dabīgo minerālūdeni un avota ūdeni pilda tilpnēs, kas apgādātas ar tādām noslēgšanas ierīcēm, kuras nepieļauj iespēju to viltot vai piesārņot.

25. Dabīgā minerālūdens un avota ūdens marķējumā papildus citos normatīvajos aktos par pārtikas apriti minētajām prasībām iekļauj šādu informāciju:

25.1. tirdzniecības nosaukums atbilstoši šo noteikumu 3.1., 3.2., 3.3. un 3.4.apakšpunktam ("Dabīgais minerālūdens", "Dabiski gāzēts dabīgais minerālūdens", "Dabīgais minerālūdens, bagātināts ar gāzi no pazemes ūdeņu atradnes", "Gāzēts dabīgais minerālūdens");

25.2. tirdzniecības nosaukums "avota ūdens" atbilstoši šo noteikumu 3.5.apakšpunktam;

25.3. papildus minerālūdens tirdzniecības nosaukumam var pievienot norādi "Pilnīgi degazēts (dekarbonizēts)" vai "Daļēji degazēts (dekarbonizēts)", ja dabīgais minerālūdens ir bijis pakļauts šo noteikumu 10.4.apakšpunktā minētajai apstrādei;

25.4. papildus tirdzniecības nosaukumam var pievienot norādi "gāzēts", ja avota ūdens ir bijis pakļauts šo noteikumu 15.punktā minētajai apstrādei;

25.5. papildus tirdzniecības nosaukumam var pievienot norādi "Viegli gāzēts", ja dabīgais minerālūdens un avota ūdens atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada 20.decembra Regulai (EK) Nr.1924/2006 par uzturvērtības un veselīguma norādēm uz pārtikas produktiem;

25.6. dabīgā minerālūdens būtiskās sastāvdaļas un to daudzums. Būtisko sastāvdaļu daudzuma pieļaujamās dabisko svārstību robežas marķējumā atbilst:

25.6.1. pazemes ūdeņu atradnes pasē noteiktajam saskaņā ar normatīvajiem aktiem par valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnēm un to izmantošanas kārtību, kā arī zemes dziļu izmantošanas atļaujā noteiktajām prasībām – Latvijā iegūtam ūdenim;

25.6.2. attiecīgās trešās valsts pazemes ūdeņu ieguves dokumentos noteiktajam – trešajās valstīs iegūtam ūdenim;

25.7. ūdens ieguves vietas nosaukums (avota vai urbuma un pazemes ūdeņu atradnes nosaukums);

25.8. norāde "Ūdens apstrādāts, izmantojot ar ozonu bagātinātu gaisu, ar atļautu oksidācijas metodi", ja dabīgais minerālūdens un avota ūdens apstrādāts ar gaisu, kas bagātināts ar ozonu. Minēto norādi izvieto blakus sastāvdaļu norādei;

25.9. norāde "Satur vairāk nekā 1,5 mg/l fluorīdu: nav piemērots lietošanai zīdaiņu uzturā un par septiņiem gadiem jaunāku bērnu uzturā", ja fluorīdu koncentrācija dabīgajā minerālūdenī un avota ūdenī pārsniedz 1,5 mg/l. Minēto norādi izvieto blakus tirdzniecības nosaukumam tā, lai norāde būtu skaidri saskatāma;

25.10. faktiskais fluorīdu daudzums saskaņā ar šo noteikumu 25.6.apakšpunktu, ja fluorīdu koncentrācija dabīgajā minerālūdenī un avota ūdenī pārsniedz 1,5 mg/l. Informāciju par fluorīdu daudzumu iekļauj sastāvdaļu norādē.

26. Dabīgā minerālūdens un avota ūdens marķējumā var izmantot administratīvās teritorijas nosaukumu vai citu ģeogrāfisku nosaukumu, ja produkta ieguves vieta atrodas attiecīgajā administratīvajā teritorijā un ja šis nosaukums nemaldina patērētāju attiecībā uz urbuma vai avota vietas nosaukumu.

27. Dabīgajam minerālūdenim un avota ūdenim, kas iegūts vienā un tajā pašā pazemes ūdeņu atradnē, ir tikai viens produkta nosaukums.